

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/758
Toplantı Tarihi/Sayısı : 03.10.2024/51
Karar Numarası : 2024/1022
Başvuran : Ö.S.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Midyat Kaymakamlığı İlçe Jandarma Komutanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın 9/9/2022 tarihinde 3 jandarma personeli tarafından darp edildiği, yaralandığı ve bu bağlamda kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 9/9/2022 tarihinde bilgisi dahilinde olmadan içtiği alkollü içecekten etkilendiğini, bu esnada yanına gelip üst araması yapan Midyat İlçe Asayiş Jandarma Uzmanları Y. B., A. G. ve M. K. tarafından darp edildiğini, yaralandığını ve kafasına dikiş atıldığını,

b. Bu olay üzerine hakkında düzenlenen genel adli muayene raporunun gerçeği yansıtmadığını,

c. Olaya ilişkin resmi makamlara şikayette bulunduğunu ancak sonuç alamadığını,

ç. 18/10/2023 tarihinde aynı jandarma personelinin kendisini ziyaret ederek çeşitli konularda bilgi almaya ve kendisini şikayetinden vazgeçirmeye çalıştığını,

d. Olaya ilişkin 12/10/2023 tarihinde görülen mahkeme duruşmasının ardından Jandarma personeli M.K.'nin kendisini yine tehdit ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Midyat Kaymakamlığı İlçe Jandarma Komutanlığından alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın şikayetine ilişkin Midyat Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma açıldığı ve kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği,

b. Başvuranın itirazına rağmen Midyat Sulh Ceza Hakimliğinin itirazı reddettiği ve Başsavcılığın kararını onadığı belirtilmektedir.

4. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran sunduğu yazılı görüşte özetle; kendisini darp eden üç jandarma personelinin ifadelerinin gerçeği yansıtmadığını, Başsavcılığın ve Mahkemenin doğru karar vermediğini belirtmektedir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz..."

6. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde *"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkur Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesine göre; *"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda: (...) e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir."*

9. Mezkur Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesine göre; *"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; TİHEK'e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu

çerçeve de OPCAT'in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

12. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz.”

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “İşkence yasağı” başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.”

14. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

15. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı; ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

16. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, gayriinsani veya küçültücü muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içermektedir.

17. Bununla birlikte kötü muamele iddiasının devlete yüklenen yükümlülüklerden yararlanabilmesi için uygun delillerle desteklenmesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması beklenmektedir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

18. Ayrıca bir eylemin kötü muamele olarak nitelendirilebilmesi için asgari ağırlık eşiğini aşmış olması gerekmekte olup bu eşik mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etmenler ile muamelenin süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine bağlı olarak her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23).

19. Anayasa'nın 17'inci maddesi ve AİHS'in 3'üncü maddesi belirli bir yasal muamele kapsamında bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Bu bağlamda sınırları belli bazı durumlarda, kaçınılmaz ve aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir (AYM, *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, B. No: 2013/3924, para. 81-82; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Ivan Vasilev/Bulgaristan*, B.No:48130/99, 12/4/2007, para. 63). Dolayısıyla özgürlüğünden yoksun bırakılmış bir kimseye bizzat kendi davranışının kesinlikle gerektirmediği güç kullanımı, insan onurunu zedeler ve işkence kötü muamele yasağının ihlalinin teşkil edecektir (AİHM, *Staszewska/Polonya*, B. No: 10049/54, 3/11/2009, para. 53).

20. Kolluğun zor kullanma yetkisi, bir görevin ifası sırasında direnişle karşılaşılması durumunda görevin yerine getirilmesi amacıyla direnişin kırılması ve fiilî bir saldırının varlığı hâlinde meşru savunma hükümlerinin uygulanması ile sınırlıdır. Zor kullanımı ancak zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi başvurulacak güç ölçülü ve kademeli olmalıdır. Kolluğun zor kullanma yetkisi bir cezalandırma aracı olmayıp zorunlu sınırın aşılması ve kişiye kendi davranışlarının zorunlu kıldığına ötesinde güç kullanımında bulunulması işkence ve kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilecektir (AYM, *Arif Haldun Soygür*, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, para. 86-87).

21. Kişinin yakalama ve etkisiz hâle getirme gibi kontrol altına alınmaya çalışılması sırasında meydana gelen yaralanmalarda öncelikle yaralanmaya sebep olan gücün kullanım zamanının tespit edilmesi gerekmektedir. Kişinin kontrol altına alınması tamamlandıktan sonra uygulandığı tespit edilen kuvvet kullanımı için gözaltında ve ceza infaz kurumunda olduğu gibi kişinin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada maruz kaldığı ileri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin ilkeler uygulanabilecektir. Kuvvet kullanımının, kişinin tamamen kontrol altına girmesinden önce, bir başka ifade ile kişinin kontrol altına alınmaya çalışılması sırasında uygulandığının tespit edilmesi hâlinde ise yapılması gereken, kullanılan gücün orantılı olup olmadığı değerlendirilmesidir (AYM, *Zeki Bingöl*, B. No: 2013/6576, 18/11/2015, para. 88).

22. Somut olayda başvuran, 9/9/2022 tarihinde yanına gelen üç Jandarma personeli tarafından darp edildiğini, bu nedenle yaralandığını ve kafasına dikiş atıldığını, olayın ardından hakkında darp ve cebir izine rastlanmadığı yönünde genel adli muayene raporu düzenlendiğini, söz konusu raporun gerçeği yansıtmadığını belirterek işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

23. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca muhatap Midyat Kaymakamlığı İlçe Jandarma Komutanlığından başvuranın iddialarına ilişkin idari bir soruşturma yürütülmüşse soruşturmaya ilişkin belgeler de dahil olmak üzere; başvuru konusuna ilişkin tüm bilgi, belge ve değerlendirmeleri talep edilmiştir. Komutanlık 12/7/2024 tarihli vesayılı görüş yazısında, başvuranın şikayetine ilişkin Midyat Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan inceleme sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, başvuranın itirazını değerlendiren Midyat Sulh Ceza Hakimliğinin itirazı reddettiğini ve kararı onadığını belirtmiştir.

24. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca Midyat Cumhuriyet Başsavcılığından ilgili soruşturma evrakı talep edilmiştir. Başsavcılık, 13/7/2024 tarihli resmi yazısı ile başvuru konusuna ilişkin soruşturma evrakını Kurumumuza iletmiştir.

25. Soruşturma evrakında yapılan incelemede, başvuranın Başsavcılığa verdiği ifadesinde Işıklar Mahallesi Cevatpaşa Kışlası yakınlarında karşılaştığı bir çobanla sözlü münakaşaya girdiğini, kısa bir süre sonra yanına gelen jandarma personeline meseleyi anlattığını, jandarma personelinin kendisini evine bırakmak istediğini ancak kendisinin kabul etmediğini, bunun üzerine kendisini itekleyerek yere düşürdüklerini ve yaraladıklarını, arabaya bindirildikten sonra darp edildiğini belirttiği görülmüştür.

26. Başvuranın ifadesine karşılık jandarma personelinin ifadelerinde, başvuranın sarhoş halde askeri bölgede bulunduğunu, bölgeden ayrılması için kendisini uyardıklarını ve evine bırakabileceklerini belirttiklerini ancak kendisinin kabul etmediğini, bunun üzerine başvuranın ağabeyine haber verdiklerini, ağabeyin gelmesinin ardından başvuranın kendilerine küfür etmeye başladığını ve saldırdığını, sarhoşluğun etkisiyle yere düştüğünü ve bu esnada yaralandığını, kendisine ve çevresine zarar vermeye başlaması üzerine kademeli biçimde zor kullanılarak kontrol altına alındığını belirttikleri görülmüştür.

27. Başsavcılığın söz konusu ifadeler çerçevesinde iddiaların soyut olması, başvuranın darp edildiğini destekler nitelikte başkaca delil ve emare bulunmaması nedeniyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verdiği anlaşılmıştır.

28. Başvuranın Kurumumuza sunduğu evrakta; başvuranın Başsavcılığın kararına Midyat Sulh Ceza Hakimliğine başvurarak itiraz ettiği, Hakimliğin taraflardan bağımsız ve tarafsız tanık olmaması ve başkaca bir delil bulunmaması nedeniyle iddiaları soyut olarak değerlendirdiği ve itirazı reddettiği görülmüştür.

29. Başvuranın iddiaları, muhatap İlçe Jandarma Komutanlığının görüşü ve konuya ilişkin yürütülen soruşturma evrakı birlikte değerlendirildiğinde, başvuran ile bahsi geçen 3 jandarma personelinin 9/9/2022 tarihinde bir münakaşa yaşadığı açıktır. Ancak söz konusu münakaşanın nasıl geliştiği yönünde taraflar farklı iddialarda bulunmaktadır.

30. Yukarıda belirtildiği üzere işkence ve kötü muamele iddialarının değerlendirilmesinde; iddia sahibinden iddialarını uygun delillerle desteklemesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması beklenmektedir. Dolayısıyla ilk olarak iddia sahibinin iddialarına ilişkin en azından kanıt başlangıcı sayılabilecek bazı kanıtları ortaya koyması gerekmektedir.

31. Ancak başvuru dosyasında yapılan incelemede başvuranın jandarma personeli tarafından darp edildiği yönündeki iddiasını destekler nitelikte herhangi bir kanıt bulunamamıştır. Her ne kadar başvuranın ağabeyinin Mardin 1. Asliye Ceza Mahkemesine sunduğu 15/6/2023 tarihli yazılı ifade başvuranın iddialarını destekler nitelikte olsa da, ifade sahibinin başvuranın yakını olması ve ifadenin olaydan yaklaşık bir yıl sonra verilmiş olması nedeniyle iddiaları makul şüphenin ötesine taşıyamadığı değerlendirilmiştir. Olayın üzerinden yaklaşık iki yıl geçmiş olması nedeniyle Kurumumuz tarafından resen elde edilerek başvuranın iddialarını makul şüphenin ötesine taşıyacak bir kanıt da bulunmamaktadır.

32. Tüm bu çıkarımlar çerçevesinde olayın gerçek mahiyetini ortaya koyacak hususlara ilişkin verilerin yoksunluğu nedeniyle bir tespit yapmanın mümkün olmadığı değerlendirilmiş olup başvuranın iddialarının soyut ve dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye